

با عباس حاجی آخوندی، مشاور وزیر بهداشت در امور طب سنتی و گیاهان دارویی

گمشده‌ای به نام داروهای گیاهی

عکس: سید آزاده جام جم

طب سنتی، داروهای گیاهی، طب مکمل و عطاری‌ها واژه‌هایی هستند که سال‌هاست در نظام سلامت کشور ما حضور گنگ و نامشخصی دارند. گروهی به این مباحث اعتقاد دارند و عمل می‌کنند. برخی‌ها هم نه توجهی به این مباحث دارند و نه اعتقادی به کاربرد آنها. اما حقیقت این نیست. شاید در کشور ما تعریف و جایگاهی برای این مباحث به شکل شفاف وجود نداشته باشد، اما در دنیا این طور نیست. شاید همین توجه جهانی به این مباحث سبب شد در کشور ما نیز، رسماً ستادی با عنوان ستاد کشوری گیاهان دارویی و طب سنتی از سال گذشته آغاز به کار کند.

اتفاقاً دبیر این ستاد نیز در همین زمینه دانش لازم را دارد. دکتر عباس حاجی آخوندی، داروساز و متخصص فارماکوتکزی و استاد دانشگاه است. او مهم‌ترین اقدام اخیر را تشکیل دانشگاه طب سنتی و حمایت از ارتقای علمی این مباحث می‌داند. مصاحبه ما با او به پرسش‌های این حوزه در کشور ما برمی‌گردد.

مستوره بردارن نصیری

سوال اول من با یک جمله تعارضی شروع می‌شود. اگر خدای نکرده بیمار شدید، از داروی گیاهی استفاده می‌کنید یا داروی شیمیایی؟

واقعاً برایم فرقی نمی‌کند که از کدامیک از این نوع داروها استفاده کنم.

اتفاقاً انتظار داشتم برایتان فرق کند!

من می‌دانم که بین این دو نوع دارو، هیچ فرقی وجود ندارد. در دنیا این دو نوع دارو به هم گره خورده است. بسیاری از داروهای مهم شیمیایی منشأ گیاهی دارند. در واقع هیچ تعصبی در این خصوص وجود ندارد.

اما از طرفی، هنوز هم جایگاه داروهای گیاهی یا طب سنتی در کشور ما مشخص نیست. بهتر است سوالم را جور دیگری بپرسم. جایگاه طب سنتی و گیاهان دارویی در دنیا چگونه است؟

در خصوص جایگاه طب سنتی و گیاهان دارویی ۲ تعریف وجود دارد. تعریف این جایگاه در دنیا و در کشور ما، در دنیا بر اساس تعاریف و استانداردهای سازمان بهداشت جهانی در سال‌های ۱۹۹۶ و ۲۰۰۵ مبتنی بر این است که طب سنتی و مکمل باید مورد حمایت قرار گیرند تا اهداف عدالت در سلامت و پاسخگویی نظام سلامت تحقق یابد. علاوه بر این، سازمان بهداشت جهانی برنامه‌هایی را در خصوص ترویج و فرهنگ سازی برای این نوع از طب انجام می‌دهد.

بحث طب سنتی و طب مکمل به لحاظی از بحث گیاهان دارویی جداست. یعنی گیاهان دارویی در واقع بحث فراگیری است که در تمام طب‌ها از آنها استفاده می‌شود.

هر چند میان گیاهان دارویی و طب سنتی یک همراهی و ارتباط نزدیک وجود دارد، اما مهم‌ترین مولکول‌های اکثیب در درمان بیماری‌های حاد و مزمن از گیاهان است. گیاهان دارویی علاوه بر این، که حداقل منبع ۲۵ درصد از داروهای جدید هستند، الگوی داروسازی شیمیایی هم هستند. از طرفی، گیاهان دارویی در تمام صنایع حتی صنایع نظامی هم مورد استفاده قرار می‌گیرد. بر همین اساس، کشور ما باید نهایت استفاده را از این نوع گیاهان ببرد، چرا که کاربرد این گیاهان فقط در طب نیست.

با این تفاسیر، استفاده از این گیاهان اجتناب‌ناپذیر می‌شود. بر این اساس، آیا گیاهان دارویی جایگاه واقعی خود را در کشور ما دارند؟

گیاهان دارویی جایگاه اولیه دارند، اما جایگاه واقعی خود را پیدا نکردند. کشور ما با وجود ۸۰۰۰ گیاه تنها ۲۲۰ داروی گیاهی تولید می‌کند، ضمن این که وضعیت گیاهی ما به شکلی است که می‌توانیم بیشترین بهره را از این گیاهان ببریم. جالب است بدانید بر اساس نتایج تحقیقی در یکی از دانشگاه‌های آلمان، مشخص شده است از سال ۱۹۹۱ تا سال ۲۰۰۳ میلادی صادرات و واردات داروهای گیاهی در ۱۱۰ کشور دنیا سالانه رقمی به ارزش ۷۷ هزار میلیارد دلار بوده است. در حالی که سهم کشور ما از این مبلغ فوق‌العاده ناچیز بوده است.

براساس این بررسی، عمدتاً ۱۲ کشور در صادرات و واردات داروهای گیاهی موفق بوده‌اند و در این میان هم کشور چین اولین صادرکننده بوده است. در واقع کشورهای آلمان، آمریکا، چین و هنگ‌کنگ فعالان اصلی در زمینه گیاهان دارویی هستند.

در حالی که در کشور ما در سال ۸۵، کل بازار دارویی کشور ۷۵ میلیارد دلار بوده که این رقم در سال ۸۶ به ۷۹ میلیارد دلار رسیده است که سهم گیاهان دارویی کمتر از ۲۰۰ میلیون دلار می‌شود. در حالی که صادرات چین در این زمینه ۱۰ برابر این رقم هاست.

شما دقیقاً به بحثی اشاره می‌کنید که سوال اصلی ماست. چرا؟ چرا ایران از این بازار با وجود همه پتانسیل‌های موجود فاصله دارد؟

خب این ستاد یعنی ستاد طب سنتی و گیاهان دارویی هم به همین منظور تشکیل شده است.

از چه سالی؟

از سال ۸۶.

تشکیل این ستاد چگونه اتفاق افتاد؟

مجموعه‌ای از گزارش‌ها در این خصوص به نهاد معظم رهبری ارسال شد و برای اولین بار به طور رسمی ایشان طی دستورالعملی از رئیس‌جمهور خواستند اهتمام بیشتری در این زمینه انجام شود به این ترتیب در هیات دولت این

دستور مکتوب به وزارت بهداشت ابلاغ می‌شود. تدبیر وزیر بهداشت هم تشکیل این ستاد و انتخاب مشاور در این زمینه بود.

تاکنون چه کارهایی در این ستاد صورت گرفته است؟

حمایت از تشکیل دانشگاه طب سنتی را داشتیم که با استقبال دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، شاهد، ایران و شهید بهشتی هم رو به رو شدیم و به این ترتیب هردانشگاه ۶ دانشجو در مقطع بالاتر از دکتری یعنی تخصص پذیرفتند و با حضور ۲۴ دانشجو در دانشگاه علوم پزشکی تهران با بهترین تجهیزات دانشگاه طب سنتی شروع به کار کرد.

این دانشگاه در حال حاضر ۳ رشته مصوب دارد که این رشته‌ها در ۲ رشته امسال پذیرش دانشجو داشتند. این رشته‌ها شامل طب سنتی، داروسازی و اخلاق پزشکی است.

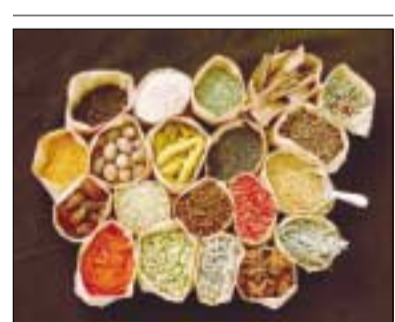
در مورد ضرورت اخلاق پزشکی هم توضیح دهید.

ببینید این بحث در حال حاضر کمی مهجور است. پزشک باید حکیم باشد، اما در حال حاضر این طور نیست و در برخی موارد به بیماران توجه لازم نمی‌شود. در واقع پزشک با توجهی که به بیمار می‌کند و به اصطلاح دست ملاحظاتی که بر سر بیمار می‌کشد در روند بهبود او تأثیرگذار است. بر همین اساس، این رشته تأسیس شده است. همچنین ما قصد داریم تا سال ۱۳۹۰ تعداد این رشته‌ها را به ۸ رشته برسانیم تا دانشگاه طب سنتی را قوی‌تر، علمی‌تر و غنی‌تر کنیم البته مطمئن باشید کسانی هستند که با این حرکات و پیشرفت‌ها مخالفت می‌کنند.

ببینید ۲ گروه هستند که با ما مخالفت می‌کنند. یک عده که از روی جهل مخالف پیشرفت در این حوزه هستند و گروه دوم به خاطر سود و منفعت مالی و تجارت با این مساله مخالفت و در واقع به خاطر انحصاراتی که در حوزه درمان و دارو وجود دارد، در برخی مواقع نگاه تجارت‌گونه و منفعت‌طلبی در این حوزه دیده می‌شود.

یعنی همان مافیایی که در بخش دارو وجود دارد، در خصوص داروهای گیاهی هم چنین مافیایی حضور دارد؟

بله. در واقع مانع کار ما می‌شوند. حتی هزینه

نحوه ارائه و فروش گیاهان دارویی در کشور ما بسیار ضعیف است در حالی که مشابه‌های خارجی آن‌ها در بسته‌بندی‌های شکیل و زیبا عرضه می‌شوند

می‌کنند برای این که کارهای ما در خصوص اصلاح نظام مصرف دارو و درمان، عدالت در سلامت و حق انتخاب برای مردم به ثمر نرسند.

البته در خصوص گیاهان دارویی، مساله دیگری هم وجود دارد. نحوه ارائه و فروش این گونه محصولات در کشور ما بسیار ضعیف است، در صورتی که مشابه‌های خارجی آن در بسته‌بندی‌های شکیل و زیبا عرضه می‌شود.

بله، قبول دارم. ببینید در دنیا صادرات هر تن از فرآورده‌های گیاهان دارویی به طور میانگین ۲۶۰۰ دلار است. این میانگین برای هر تن، در فرانسه ۵۰۰۰ دلار است. در کشور کره ۳۳ هزار و ۲۵۰ دلار، در ژاپن ۲۱ هزار دلار، اما در کشورهای جهان سوم این میزان خیلی کمتر است. این میزان در مصر به رقم ۱۱۰۰ دلار می‌رسد. متأسفانه در این زمینه علی‌رغم این که مدل‌ها و الگوهای خوبی وجود دارد، اما ضعیف عمل کرده‌ایم. مثلاً گران‌ترین رویدنی دنیا که زعفران است، در ایران می‌روید و ۹۵ درصد آن در کشور ما تولید می‌شود. اما بازار آن در دست کشور اسپانیاست!

بله دقیقاً. زعفران‌های ما به اسپانیا می‌رود و در بسته‌بندی‌های خوب عرضه می‌شود و بازار این

محصول در دست اسپانیاست. در حالی که این فقط یک نمونه است و درخصوص شیرین بیان، همیشه بهار و دیگر گیاهان دارویی هم همین مساله وجود دارد.

خب حالا چکار باید کرد؟ ما همیشه با حسرت از این منابع و فرصت‌هایی که داریم حرف می‌زنیم و در عمل اتفاق خاصی نمی‌افتد.

البته من باز هم تأکید می‌کنم که با حمایت ستاد طب سنتی و گیاهان دارویی، اخیراً کارهای رضایت‌بخشی انجام داده‌ایم. در کنار تشکیل دانشگاه طب سنتی و ارتقای رشته‌های آن، ۲۳۰ مرکز فعال کردیم و تقریباً ۱۰ درصد دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور با احداث این مراکز، اعلام موافقت و همکاری کرده‌اند.

در خصوص پوشش بیمه‌ای داروهای گیاهی موجود هم اقدامی صورت گرفته است؟

در حال حاضر با توصیه‌ها و تلاش‌های انجام شده، ۱۰ داروی گیاهی بیمه هستند.

۱۰ دارو از ۲۲۰ داروی گیاهی؟ به نظر ناچیز می‌رسد؟

بله، حق با شماست. ناچیز است، اما همین تعداد را هم بیمه‌ها نمی‌پذیرفتند. در طول ۳۰ سال گذشته بیمه‌ها فقط یک پماد را بیمه کرده بودند و به نسبت ۱۰ قلم کنونی که تحت پوشش بیمه قرار گرفته‌اند، با کم‌بود بسیار کم‌کننده است.

در خصوص انواع طب سنتی موجود، کدامیک از این روش‌ها که برای درمان مورد استفاده قرار می‌گیرد، مورد تأیید وزارت بهداشت است؟

ابتدا اجازه بدهید طب سنتی را تعریف کنم. طب سنتی در کشورهای مختلف متفاوت است. در واقع طب سنتی متعلق به همان کشور است. در کشور ما هم پزشکی که تخصص طب سنتی می‌گیرند، می‌توانند مطب تأسیس کنند و برای انجام کار و تولید و واردات فرآورده‌هایشان مشکلی ندارند.

حجامت جزو طب سنتی است؟

بله، حجامت جزئی از طب سنتی است.

خب وقتی در خصوص انجام حجامت یا بحث اهدای خون، اختلاف نظرها و توصیه‌های متفاوتی وجود دارد، تکلیف مردم چیست؟

ببینید علی‌رغم این که وزارت بهداشت بر اهدای خون به جای حجامت تأکید دارد، اما به مراکز معتبری برای انجام حجامت هم مجوز کار داده است.

خب من هم منظور همین است، در واقع در این مباحث تناقضاتی وجود دارد.

نه، تناقض نیست، این دغدغه ما هم محسوب می‌شود. در واقع تأکید سازمان انتقال خون این است که به جای دور ریختن خون از طریق حجامت، مردم به اهدای خون توجه کنند.

به سایر روش‌های طب سنتی در کشور اشاره می‌کنید؟

ببینید، طب سنتی شامل طب یونانی هم می‌شود. یعنی این که مزاج‌ها و عناصر اربعه و تعادل و عدم تعادل میان آنها قابل تشخیص و کاربرد باشد. در واقع این مباحث جزو اولویت‌های طب سنتی در کشور ماست. البته علاوه بر طب سنتی، طب مکمل هم مورد توجه است و در دانشگاه هم تدریس می‌شود. اما اولویت با طب سنتی است. در خصوص طب مکمل هم باید توضیح بدهم که طب سوزنی، طب هموپاتی، یوگا درمانی و... نیز طب‌هایی که از سایر کشورها وارد روش‌های درمانی ما شده‌اند.

بحث آموزش طب‌های مکمل در کشور چگونه است؟ در واقع عملکرد پزشکیانی که با این عنوان مشغول به کارند، مورد تأیید شما هستند؟

در حال حاضر مراکز آموزش طب‌های مکمل نظیر هموپاتی یا طب سوزنی در کشور که البته زیاد هم هستند، مورد تأیید ما نیستند. تنها پزشکیانی را که در خارج از کشور در مراکز معتبر در این رشته‌ها مورد آموزش قرار گرفته‌اند را به رسمیت می‌شناسیم. البته درصدد ساماندهی آموزش طب مکمل در کشور هستیم. مثلاً در خصوص هموپاتی‌ها هم چالشی که داریم این است که آنها اجازه واردات، تولید و توزیع دارو را ندارند.

بخش خصوصی انرژی درمانی چطور؟

در برخی از کشورها جزو طب مکمل شناخته شده است، اما در نظام سلامت ما شناخته شده

گیاهان دارویی بوده است.

با توجه به این که کشور ما در خصوص گیاهان دارویی غنی محسوب می‌شود، اخبار غیررسمی از قاچاق این گیاهان به سایر کشورها و بهره‌برداری از آنها در تولید داروهای گیاهی کیاب خبر می‌دهد، شما این موضوع را تأیید می‌کنید؟

ممکن است چنین موضوعی صحت داشته باشد، اما جواب این سوال شما را نیروی انتظامی یا قوه قضاییه باید بدهد که کنترل مرزها و اجرای قانون را به عهده دارند. منتهی این مساله صحت دارد که کشور ما یکی از منابع وسیع نباتات چه از لحاظ کمیت و چه از لحاظ کیفیت است و با ساماندهی این منابع می‌توانیم در دنیا حرفی داشته باشیم.

مجوز عطاری‌ها از سوی وزارت بازرگانی داده می‌شود. جامعه عطاری‌ها دلسوز هستند و منطبق بر واقعیت‌های جامعه کار می‌کنند که باید به آنها توجه شود. عطاری‌ها می‌توانند منشأ خدمات خود را مشخص کنند. می‌توانند به بهداشت خیلی بیشتر از آنچه در حال حاضر مورد توجه است، اهمیت دهند. می‌توانند خدمات خود را مبتنی بر مطالعه و علم انجام دهند. این صنف کاملاً آمادگی دارد که بر اساس مدیریت صحیح و آموزه‌های علمی ارتقا پیدا کند. به هر حال باید با در نظر گرفتن نکات مثبت عطاری‌ها، در تقویت عملکرد آنها بکوشیم چرا که آنها هم بازار کار دارند و هم متولی بخشی از سلامت مردم هستند.

لوازم خانگی

الگانس ELEGANCE

فروش اقساطی ماشین ظرفشویی

فقط با ضمانت نامه شرکت سارا الکترونیک

گارانتی ۱۲ ماهه

قیمت: ۴۷۹/۰۰۰ تومان

اقساط: ۱۲ ماهه

پیش پرداخت: ۱۷۹/۰۰۰ تومان

ماهانه: ۲۵/۰۰۰ تومان

شرکت لوازم خانگی سارا الکترونیک

فلسف خدمات پس از فروشی: ۵-۲۴۲۷۸۵۵۱

فلسف شرکت: ۲۴۲۶۲۰۲۱، ۲۴۲۶۵۱۶۲، ۲۴۲۶۷۷۷۹، ۲۴۲۶۲۵۱۶، ۲۴۲۶۷۷۷۹

دفاتر عاملین فروشان شهرستان	
مشهد بلوار غدیرس ۴۴۴۴۴۸	کاشان ۵۵۷۶۶۵۵
مشهد خراسان بلوار ۵۵۵۵۵۱۳	کرمان ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد بلوار رضا ۴۴۴۴۴۰۰	کرمشاه ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد بلوار سجاد ۴۴۴۴۴۰۰	کرمشاه هرمین ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج میدان شاه عباس ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج میدان آزادی ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۳ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج فریدس ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۴ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج مهرشهر ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۵ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۶ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۷ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۸ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۹ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۰ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۱ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۲ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۳ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۴ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۵ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۶ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۷ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۸ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۱۹ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۰ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۱ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۲ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۳ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۴ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۵ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۶ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۷ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۸ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۲۹ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰
مشهد شعبه شماره ۳۰ ۴۴۴۴۴۰۰	کرج سرآسیب ۴۴۴۴۴۰۰